

érdeklődő egyetemisták és mások érdekes, olvasmányos írásokból bővíthetik ismereteiket a fiatalokról, a mai magyar társadalomról. (Balku Anett – Dusa Ágnes – Sörös Anett szerk.: *Ifjúságszociológiai tanulmányok*. Debrecen:

Debreceni Egyetemi Kiadó, 2011, • <http://www.ifjusagimunkakonyvtara.hu/index.php?p=letoltes&id=113>)

Marián Béla
kutatási igazgató, Marketing Centrum

Gondolatok

A lét hangoltsága *kapcsán*

Miért olvas egy fizikus egy filozófiai tanulmánygyűjteményt, pláne miért is foglalkozik vele részletesebben? Mindenek előtt érdemes megemlíteni, hogy – köztudomás szerint – a természettudományok közül a fizika áll legközelebb a filozófiához, gondoljunk csak a relativitáselmélet vagy a kvantummechanika ismeretelméleti vonatkozásaira. Másrészt – mint azt a Nobel-díjas fizikus Wigner Jenő tréfásan megjegyezte egyszer –, ha egy fizikus kora előrehaladtával nem tudja már igazán a fizikát művelni, filozófiával kezd foglalkozni.

Mindezek fényében foglalkozom az alábbiakban a huszonöt tanulmányt tartalmazó kötettel, amely alcíme szerint a tudás sokféleségét mutatja be (*Tanulmányok a tudás sokféleségéről*). Az előszó szerint ezek mind az MTA Filozófiai Kutatóintézet munkatársainak és vendégeinek 2009. évben született munkái. Ugyancsak az előszó szögezi le a kötet szerkesztőinek „ars poetikáját” és egyúttal a kötet összeállításának vezérlő elvét. „...a filozófia nem nélkülözheti a sokszínűséget, a feltett kérdések és válaszok (vagy válaszkíséreltek és választörödékek) sokoldalúságát.” „Szerintünk egyenesen örület, s a filozófiai látásmódnak, azaz a filozófia lényegének teljes ignorálása, egyszóval a filozófia halála, ha a filozófiát mesterségesen kívülről, valamilyen intézményesített hatalmi vagy parancsszóval 'egydimenzióssá' kísérelnék meg tenni, hogy megfeleljen a modern (azaz épp a legmoder-

nebbnek hitt és – mint annyiszor – megfellebbezhetetlennek, vagyis intézményesen kanonizáltak remélt) tudományosság követelményeinek.” Nehéz lenne – a közelmúlt ismeretében – félreérteni, hogy miért tartják fontosnak mindezt az előszóban is hangsúlyozni a szerkesztők.

A könyvben a tanulmányok négy, körülbelül egyforma terjedelmű, de külön-külön tematikájú csoportban kerülnek közlésre. Az első csoport tárgyköre a történet- és vallásfilozófia (*A történelemhez tartozunk, mielőtt történelmet íránk* címmel), a második metafizika, fenomenológia, valamint nyelv- és politikafilozófia (*Egy felfoghatatlan mindenségbe való belevetetés*), a harmadik művészetfilozófia, továbbá magyar filozófia- és eszmetörténet (*Történelemre vonatkoztatott és politikumba átültetett áldozathozatali etika*) és végül a negyedik tudomány- és kommunikációfilozófia (*Miért bízunk inkább a tudósokban, mint a mágusokban?*).

Az adott keretek között nem lehet szó arról, hogy minden egyes tanulmányt ismer-tethessünk, sőt még mindegyik külön megemlítése se látszik kivihetőnek. Ehelyett mind a négy csoportot igyekszem jellemezni első-sorban egy-egy tanulmány kiemelésével. Egy-egy ilyen kiemelés természetesen nem nélkülözi a szubjektív elemet, mégis ezen a módon ízelítőt lehet adni az egész könyv és ezen belül az egyes tanulmánycsoportok szel-leméről, mondanivalójáról.

Az első csoportból kiemelném *Turgonyi Zoltán* írását, amely az európai értékekről szól.

Ebben, elsősorban a természetjogot, az embert mint embert természeténél fogva megillető jogot állítja előtérbe és elemzi. Megállapítja, hogy „...el kell vetnünk a liberalizmus individualista antropológiáját, s az embert, mint természeténél fogva társas lényt kell tekintenünk.” A tanulmány végén pedig az összegzés: „...az emberi természetnek legalább két olyan alapvető velejárója van – a természettörvény¹ és a világ feletti racionális emberi uralom –, amelynek kibontakozása különösen sokat köszönhet az európai történelemnek.” Egyébként a tárgyalás során kitér az európaitól eltérő más kultúrákra is, ezek viszonyára az európai értékekhez, valamint az emberiség közös értékeinek kiformalódására.

A második csoportban van az a tanulmány, amelyik a könyv címét is adta (Vajda Mihály: *A lét hangoltsága*). Arról van szó, hogy az ember életében nemcsak a racionalitás játszik szerepet. Az érzelmi elemet a „hangoltság” terminussal lehet kifejezni, és ennek a filozófiában is jelentősége van. Egyébként két „alaphangoltság”, érzelmi beállítódás van: az unalom és a szorongás.

A harmadik csoport tanulmányai többségükben Lukács Györgyről, filozófiájáról, annak fejlődéséről, alakulásáról, továbbá a „Lukács-iskoláról” és a hetvenes évek eleji ún. „filozófus perről” szólnak. *Sziklai László* megállapítja, hogy „Lukács György [...] a 20. század kommunizmusának legnagyobb filozófusa.” Ugyanakkor „...a hazai és nemzetkö-

zi népi demokratikus kommunista és munkásmozgalomban korántsem volt egészen *comme il faut*.” Ismertes, hogy 1956 után börtönbüntetést is el kellett szenvednie. A recenzens számára mindenesetre kissé meglepőnek tűnik, hogy Lukács és iskolája, valamint a „filozófus per”, a mai magyar filozófiai gondolkodók tevékenységének ennyire az előtérben áll.

Maga a negyedik csoport és azon belül *Laki János* írása – érthetően – áll a recenzenshez a legközelebb. Mint már láttuk, ez a csoport, illetve tanulmányai a tudomány és technika fejlődése által felvetett problémákkal foglalkoznak, Laki János pedig elsősorban a tudományos eredmények megbízhatóságával (*Demarkáció: a megbízhatóság episztemológiája* a címe tanulmányának). Számos találó megállapítása közül idézzük: „A globális tudomány standardizált: ugyanazt az irodalmat olvassa, ugyanazokat a műszereket használja, ugyanazokra a (gyakran máshol előállított) empirikus adatokra hagyatkozik, ugyanazon konferenciákon vesz részt, internetes levelezőlistákhoz és fórumokhoz csatlakozik, ugyanannak a közösségnek ír mindenki.”

A kötet a benne lévő tanulmányokkal valóban tanúsítja korunk filozófiájának sokszínűségét és ugyanakkor a mai magyar filozófiai gondolkodók széles körben történő tájékozódását. (*Gábor György–Vajda Mihály szerkesztők: A lét hangoltsága. Budapest: Typotex, 2010, 369 p.*)

Berényi Dénes
az MTA rendes tagja

¹ Értsd: természetjog.

CONTENTS

Study

Zsolt Antos – Zoltán Vass: Psychology of Monsters in the Light of Projective Drawings	1154
János Pusztay: School and Terminology—Tools to Save Language Diversity	1164
Mária Kovács-Németh: Necessity of Education for Sustainability	1173
Gábor Papanek – István Bartók – Alexandra Ferencz: Education of Young Researchers, Teachers in Hungary	1181
Tamás Halmos – Ilona Suba: Adjuster Role of the Brain in Energy Expenditure, Carbohydrate Metabolism, and Insulin Resistance of the Brain	1189
Balázs Sarkadi: Stem Cells in Medical Research and Therapy	1196
Katalin Török: Construction Chances of the LifeWatch Research Infrastructure Network in Hungary	1199
Edit Tasnádi: Evliya Çelebi in Hungary	1207
Metin Türktüzün: Evlija Çelebi, the World Traveller of Kütahya Was Born 400 Years Ago	1210
Nándor Erik Kovács: Remembering László Rásonyi at the 75 th Anniversary of Founding the University of Ankara Institute of Hungarology	1213
Gyula Radnai: History of the Solvay Conferences	1216
Ernő Mészáros: From Small to Big Science: History of Aerosol Research	1226
Zsolt Kasztovszky: The Role of Budapest Neutron Centre in the Research of European Cultural Heritage—CHARISMA	1238
Tibor Braun: Classified Discovery of Detonation Nanodiamonds	1247
Erzsébet Rózsa: Archives of Knowledge and The Humboldt Forum. New Forms of Cooperation between Science, Art and Culture in Berlin	1253
Tibor Ács: Establishment of a Standing Committee, 1881–1883	1262

Academy Affairs

Awards	1270
--------	------

<i>Outlook (Júlia Gimes)</i>	1272
------------------------------	------

<i>Book Review (Júlia Sipos)</i>	1275
----------------------------------	------

Ajánlás a szerzőknek

1. A *Magyar Tudomány* elsősorban a tudományterületek közötti kommunikációt szeretné elősegíteni, ezért főleg olyan dolgozatokat közöl, amelyek a tudomány egészét érintik, vagy érthetően mutatják be az egyes tudományterületeket. Közlünk témaösszefoglaló, magas szintű ismeretterjesztő, illetve egy-egy tudományterület újabb eredményeit bemutató tanulmányokat; a társadalmi élet tudományokkal kapcsolatos eseményeiről szóló beszámolókat, tudománypolitikai elemzéseket és szakmai szempontú könyvismerttetéseket, de lapunk nem szakfolyóirat, ezért a szerzőktől közzétételre, egy-egy tudományterület szaknyelvét mellőző cikkeket várunk.

2. A kézirat terjedelme általában ne haladja meg a 30 000 leütést (ez szöközőkkel együtt kb. 8 oldalnak felel meg a *Magyar Tudomány* füzetében); ha a tanulmány ábrákat, táblázatokat is tartalmaz, kérjük, arányosan csökkentsek a szöveg mennyiségét. Beszámolókat, recenziókat terjedelme ne haladja meg a 7–8000 leütést. A teljes kéziratot MS Word .doc vagy .rtf formátumban interneten vagy CD-n kérjük a szerkesztőségbe beküldeni.

3. Másodközlésre csak indokolt esetben, előzetes egyeztetés után fogadunk el dolgozatokat.

4. Legfeljebb tíz magyar kulcsszó és a közlemények címének angol fordítását külön oldalon kérjük. A cím után a szerző nevét, tudományos fokozatát, munkahelye pontos nevét, s ha közölni kívánja, e-mail címét kell írni. Külön lapon kérjük azt a levelezési és e-mail címet, telefonszámot is, ahol a szerkesztők a szerzőt általában elérhetik.

5. Szövegközi kiemelésként dőlt (*italic*), (esetleg félkövér – **semibold**) formázás alkalmazható; r i t k í t á s, VERZÁL, KISKAPITÁLIS (SMALL CAPITALS, KAPITÄLCHEN) és aláhúzás nem. A jegyzeteket lábjegyzetként kérjük megadni.

6. Az ábrák érkezhetnek papíron, lemezen vagy e-mail útján. Kérjük a szerzőket: tartsák szem előtt, hogy a folyóirat fekete-fehér; formátuma B5 – tehát ne használjanak színeket, és vegyék figyelembe a fizikai méreteket. Általában: az ábrák

és magyarázataik legyenek egyszerűek, áttekinthetők. A képeket lehetőleg .tif vagy .jpg formátumban kérjük; fekete-fehérben, min. 150 dpi felbontással, és nagyságuk ne haladja meg a végleges (vagy annak szánt) méreteket. A szövegben tüntessék fel az ábrák kívánatos helyét.

7. A hivatkozásokat mindig a közlemény végén, ábécé-sorrendben adjuk meg, a lábjegyzetekben legfeljebb utalások lehetnek az irodalomjegyzékre. Irodalmi hivatkozások a szövegben: (szerző, megjelenés éve – Balogh, 1957; Feuer et al., 2002). Ha azonos szerző(k)től ugyanazon évben több tanulmányra hivatkoznak, akkor a közleményeket az évszám után írt a, b, c jelekkel kérjük megkülönböztetni mind a szövegben, mind az irodalomjegyzékben. Különösen ügyeljenek a bibliográfiai adatoknak a szövegben és az irodalomjegyzékben való egyeztetésére! Kérjük: csak olyan és annyi hivatkozást írjanak, amilyen és amennyi elősegíti a megértést. Számuk ne haladja meg a 10–15-öt.

8. Az irodalomjegyzéket ábécé-sorrendben kérjük. A círedek formája a következő legyen:

- Folyóiratcikkek esetében: Feuer, Michael J. – Towne, L. – Shavelson, R. J. et al. (2002): Scientific Culture and Educational Research. *The Educational Researcher*. 31, 8, 4–14.

- Könyvek esetében: Rokkan, Stein – Urwin, D. W. – Smith, J. (eds.) (1982): *The Politics of Territorial Identity: Studies in European Regionalism*. Sage, London

- Tanulmánygyűjtemények esetében: Halász Gábor – Kovács Katalin (2002): Az OECD tevékenysége az oktatás területén. In: Bábosik István – Kárpáthi Andrea (szerk.): *Összehasonlító pedagógia – A nevelés és oktatás nemzetközi perspektívái*. Books in Print, Budapest

9. Havi folyóirat lévén a *Magyar Tudomány* kefelevonatotak nem küld, de elfogadás előtt minden szerzőnek elküldi egyeztetésre közleménye szerkesztett példányát. A tördelés során szükséges apró változtatásokat a szerző időpontegyeztetés után a szerkesztőségben ellenőrizheti.